

Institutionen för Humaniora
HPS 300
Ht 2001
Handledare: Mikael Rennemark

Husdjurets betydelse för människans välbefinnande

En studie av förhållandet mellan livstillfredsställelse, sociala relationer och
husdjur hos äldre

Annelie Björk
Maria Olofsson

Inledning

Många människor har husdjur som sällskap och fritidsintresse och allt fler forskare har på senare tid börjat intressera sig för husdjurets betydelse för människans livskvalitet.

Antrozologin är en relativt ny vetenskap där man ägnar sig åt att studera relationen mellan djur och människa. Man har i olika undersökningar kunnat visa att husdjur har en positiv effekt på människans fysiska och psykiska välbefinnande och att djuret höjer livskvaliteten för många (Enders-Slegers, Paul, Podberseck, Serpell, 2000). I denna uppsats undersöks sociala relationer och livstillfredsställelse hos äldre personer med och utan husdjur. Finns det något samband mellan ägande av husdjur, livstillfredsställelse och sociala relationer? Är äldre personer med husdjur mer nöjda med sina sociala relationer samt mer tillfreds med livet än äldre personer utan husdjur? Känner sig äldre människor med husdjur mindre ensamma än de som inte har husdjur? Kan man se någon skillnad mellan män och kvinnor?

Bakgrund

Livstillfredsställelse – en del av det goda åldrandet.

Livskvalitet är ett överordnat begrepp för individens subjektiva välbefinnande och livstillfredsställelse (Hagberg, Dehlin, Rundgren, Samuelsson, Sjöbeck, 2000).

Livstillfredsställelse definieras som en bedömning eller jämförelse mellan hur en individ har det jämfört med vad han eller hon förväntar sig att få ut av livet. Ju mindre personen upplever sig ha uppnått av sina förväntade ambitioner desto större otillfredsställelse. Forskningen har från en gerontologisk utgångspunkt identifierat nio viktiga områden som utmärker hög livstillfredsställelse (Hagberg m.fl.2000):

- Hälsostatus, framförallt den subjektivt upplevda hälsan och funktionell förmåga.
- Tillfredsställelse när det gäller ekonomi och inkomst.
- Utbildning och yrkesmässig status.
- Ålder
- Kön
- Civilstånd
- Etnisk tillhörighet.

- Aktivitetsgrad, socialt nätverk, sociala interaktioner.
- Sociala roller och rollförluster.

I Dalbystudien (Samuelsson, Tornstam, 1983) framkom att de flesta äldre är nöjda och tillfredsställda med sina liv. En grupp på 192 personer följdes under tolv års tid i en tvärvetenskaplig studie av åldrandet. Vid 69 års ålder ansåg 70 % av de tillfrågade att samhället gjorde tillräckligt för dem. Vid 78 års ålder var motsvarande siffra 79 %. Valfärdssamhällets uppbyggnad har gjort att dagens pensionärer upplever förnöjsamhet eftersom de vuxit upp under sämre förhållanden. Rosenmayr (1979) tolkar förnöjsamheten bland de äldre med begreppet "social deprivation". De flesta av dagens pensionärer började arbeta som barn, fick bristfällig skolning, minimal hälsoundervisning etc. Mot den bakgrunden är individen nöjd med det som erbjuds i dagens samhälle av vård och service.

Sociala relationers betydelse för livstillfredsställelsen

Åldrandet innebär ibland att det sociala nätverket krymper. Många förlorar en nära och ömsesidig relation när maken/makan går bort. Detta drabbar många kvinnor, eftersom de ofta är yngre än och har längre livslängd än männen (Berg ,1981).

Samuelsson och Tornstam (1983) beskriver två anpassningsmekanismer vid förlust, en *aktiv* och en *passiv*. I den aktiva försöker man hitta nya nära relationer till en annan människa, i den passiva accepterar man sin nya situation och söker inga nya kontakter. Han menar att den passiva anpassningen är vanligare bland äldre.

Tornstam (1988) hävdar även i en studie om ensamhetsupplevelser att det finns ett samband mellan upplevelse av tillfredsställelse och upplevelse av ensamhet. Ju mer ensam man känner sig desto mera otillfredsställande upplever man också sin livssituation. Ensamhet kan innebära olika saker för olika människor. Den *objektiva ensamheten* visar på hur ofta och hur många människor man träffar, medan den *subjektiva ensamheten* mer visar på relationernas kvalitet. En person kan känna sig ensam och isolerad trots att den är omgiven av många människor (Berg, 1981).

Weiss (1988) beskriver ensamheten ur två perspektiv när han talar om *emotionell isolering* som innebär frånvaro av nära och intima relationer och *social isolering*, dvs. frånvaro av

meningsfulla vänskapsrelationer eller andra band till människor ute i samhället.

Flera undersökningar har dock visat att endast en minoritet bland äldre uppfattar sig själva som ensamma och socialt isolerade (Berg, 1981). Samma resultat visar Dalbystudien (Samuelsson, Tornstam, 1983). Bland dem som upplever sig som ensamast är kvinnorna i majoritet. Boende, civilstånd och hälsa är också faktorer som påverkar känslan av ensamhet. Studien har också visat att ensamhetskänslorna ökar med stigande ålder.

Det finns flera teorier om vad åldrandet innebär för olika människor ur social synpunkt. Havighurst och Neugarten (1964) har beskrivit *aktivitetsteorin* där de menar att äldre människor bör hålla sig aktiva för att kompensera de rollförluster som åldrandet kan innebära. Människan har samma sociala och psykologiska behov som tidigare. Genom att vara aktiv samt ersätta sociala relationer och förlorade roller, som exempelvis yrkesrollen uppnås livstillfredsställelse.

I *disengagemangsteorin* menar Cumming och Henry (1961) att ett lyckligt åldrande innebär att man gradvis får ett minskat antal roller och inte är lika aktiv som tidigare. Detta är en biologisk och psykologisk process som är både nödvändig och naturlig. Att ha goda sociala relationer och vara en del av ett socialt nätverk är betydelsefullt i de flesta människors liv. Det har betydelse för den fysiska och psykiska hälsan hur det sociala stödet ser ut omkring oss. Har man ett stort nätverk ökar också chanserna att man i det finner goda och stödjande relationer.

Cullberg och Stefansson hävdar i en undersökning (1981) att personer som flyttar ofta blir starkt isolerade eftersom de inte hinner bygga upp varaktiga sociala relationer. Förankring är därför viktigt för sociala relationer och för att förebygga ensamhet och isolering. Det sociala stödet ser olika ut för män och kvinnor. Män har ofta större nätverk, men mindre nära kontakter och hämtar ofta sitt emotionella stöd från familjen (hustrun). Kvinnor har oftare en nära vän och förtrogen utanför familjen och har ett nätverk som är mer mångfasetterat och fyller fler funktioner än männens. Kvinnor är ofta både givare och mottagare av socialt stöd både i och utanför familjen (Antonucci och Akiyama, 2001).

Weiss teori om *social provisions* (1988) beskriver samspelet mellan människor och visar på vilka faktorer som är viktiga för att en människa ska må bra och känna tillfredsställelse i sin sociala miljö. Weiss beskriver sex faktorer och också vad som händer i dess frånvaro.

Attachment finns i relationer där man känner emotionell närhet och trygghet. Frånvaron av attachment skapar ensamhet och rastlöshet.

Social integration har man i relationer där man känner en grupptillhörighet och där man delar intressen och gemensamma upplevelser. Frånvaron av social integration gör att livet blir tråkigt och att individen känner social isolering.

Reassurance of worth ges i relationer där en persons kompetens och färdigheter får visa sig. Ett exempel är arbetslivet.

Reliable alliance finns i relationer som ger hjälp och praktisk assistans (instrumentellt stöd). Utan detta stöd blir individen sårbar och övergiven.

Guidance innebär att man i trängda lägen kan få uppmuntran, stöd, råd och information.

Opportunity for nurture är när individen får känna sig behövd av en annan och där man får ta ansvar för en annan individs välbefinnande. Ett exempel är vården av ett barn.

Weiss (1988) delar också in de sociala relationerna i *primära och sekundära relationer*. De primära relationerna är nära, varma och täta. De är uppdelade i *attachment-relationer* där man sörjer djupt vid förlust och mer *allmänna relationer* där man känner saknad vid förlust. Sekundära relationer är oftast av instrumentell karaktär där inga djupare känslor är inblandade. Vissa relationer fyller flera av de sex funktionerna, andra är mer specialiserade. Den första, *attachment*, finns oftast bland de primära relationerna och är exempelvis maka/make, familj eller nära vän.

Husdjurets betydelse för livstillfredsställelsen.

Till listan över områden som definierar hög livstillfredsställelse kan sannolikt läggas relationen till ett husdjur. Våra första upplevelser i livet får vi genom förnimmelser i kroppen.

Vi använder våra sinnen för att förstå omvärlden. Det är viktigt under hela livet att få och ge beröring. Det är ett grundläggande behov för alla människor oavsett ålder. Äldre personer har svårare att tillgodose dessa behov. Studier har gjorts som visar att människans livslust slocknar, människan blir apatisk och i värsta fall dör i brist på kroppskontakt med en annan varelse. Kroppslig och själslig närhet har med livskvalitet att göra (Nordeman, 1992). Ett sätt att få och ge ömhet är samvaron med ett djur. Djuret är beroende av husse/matte och att vara behövd är också en viktig känsla (Weiss, 1988).

Slovenko (1983) hävdar att djur har stor betydelse för människans hälsa. Några av anledningarna till att ha djur menar han är: Djur gör oss mindre ensamma. Man kommer aldrig hem till ett tomt hus. Djur ger människor möjlighet att ge och få tillgivenhet. Djuret kan vara en anledning att börja en konversation. Djur står för humor och underhållning, de gör oss på gott humör vilket är bra för vår mentala hälsa. Wilson (1988) har i en studie kommit fram till att närvaron av ett djur reducerar högt blodtryck och hjälper mot stress och spänningar.

Kan husdjur fylla samma funktion i en social relation som en människa?

Enders-Slegers m. fl. (2000) har undersökt om ett husdjur kan fylla några av de funktioner som beskrivs i Weiss (1988) teori om *social provisions*. I en kvalitativ undersökning av 96 äldre personer (70 år och däröver) gjordes intervjuer där de äldre fick svara på frågor, berätta sin livshistoria och om betydelsen av att ha ett husdjur. Frågorna som ställdes gällde vad djuren betydde för dem, hur relationen till djuret såg ut och på vilket sätt djuret skulle tas om hand vid ägarens sjukdom eller död. Allmänna frågor om livstillfredsställelse, ensamhet och framtidsplaner ställdes också. Svaren analyserades utifrån de sex punkterna i Weiss (1988) teori enligt följande:

Attachment: när respondenten beskrev en emotionell bindning till sitt husdjur. Man sade exempelvis att djuret gjorde att man trivdes bättre hemma, att man ofta klappade djuret, talade med det eller hade det i knät eller i sängen.

Social integration: fanns när djurägaren ansåg sig vara en del av gruppen djurägare och när man träffade andra djurägare på exempelvis promenader eller tog kontakt med andra genom djuret.

Reassurance of worth: fanns när respondenten sade att djuret gjorde livet värt att leva, att ansvaret för ett djur gav mening och innehåll åt livet.

Reliable alliance: djuret beskrivs som en pålitlig vän som man alltid kan lita på och som alltid finns till hands.

Guidance, advice and information: upplevdes när djuret varnade vid fara eller gav signaler om att något i omgivningen var fel.

Opportunity for nurture: fanns när djurägaren beskrev glädjen i att äga och ansvara för djurets välbefinnande.

Enders-Slegers m. fl. (2000) fann i resultatet att djuret hade störst betydelse när det gällde *attachment* och emotionell tillfredsställelse. Många beskrev kärleken och närheten till djuret som viktigast. Flera beskrev djuret som en betydelsefull familjemedlem och att de kände sig ensamma utan ett husdjur. Näst viktigast var *opportunity for nurture*. Djurägarna beskrev glädjen i att få ta hand om djuret och vikten av att ha någon att bry sig om och vara viktig för. På tredje plats kom *reassurance of worth*. Rollen som ansvarig för ett djur höjde välbefinnandet och självkänslan hos många.

Social integration och *guidance* var inte lika viktigt. Det som nämndes var att för ett fåtal hade nya kontakter med andra djurägare knutits och en del kände större trygghet när de visste att hunden var hemma och vaktade. *Reliable alliance* gav däremot nästan ingen respons. På de allmänna frågorna om ensamhet, livstillfredsställelse och framtidsplaner sade de flesta att de aldrig kände sig ensamma eller var missnöjda med något i livet. De svarade att andra hade det värre och att det var viktigt att fokusera på det positiva som fanns. Hos dem som ändå sade sig vara ensamma betydde djuret för en del att de kände sig mindre ensamma och mer trygga.

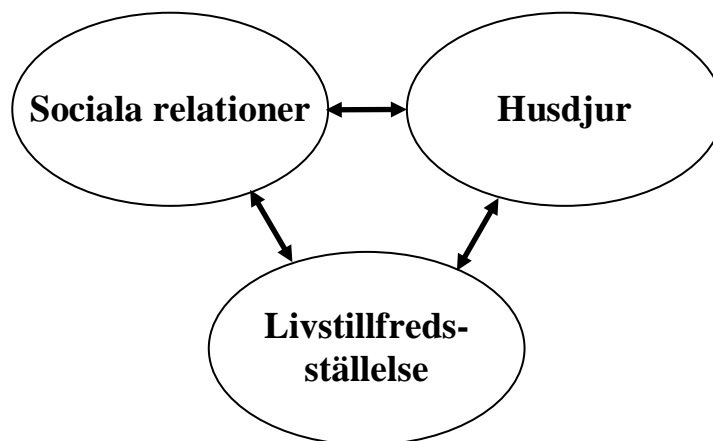
Två tredjedelar av de intervjuade ansåg att husdjuret hjälpte till att strukturera dagen och att djuret gjorde att man kände sig glad och hade något att prata om och berätta för andra. Djuret medverkade också till att man kom ut i naturen mer och att man blev mer rörlig.

I sin analys skriver Enders-Slegers m. fl. (2000) att djuret bör betraktas som en primär relation. Många beskrev djupa känslor av sorg när de förlorat ett husdjur och att detta ibland

avskräckte dem från att skaffa ett nytt. Enders-Slegers m.fl. (2000) skriver också att det har betydelse för resultatet att de flesta av de intervjuade var ensamstående.

Livstillfredsställelsen för den äldre människan kan beskrivas på många olika sätt beroende på teoretisk utgångspunkt. Denna studie intresserar sig för husdjurets betydelse för den äldre människan. Går det att genom Enders-Slegers m.fl. (2000) undersökning dra slutsatsen att djurägare har högre livstillfredsställelse och är nöjdare med sina sociala relationer än icke djurägare? Syftet med denna undersökning är att få klarhet i följande frågeställningar:

- Finns det något samband mellan livstillfredsställelse och sociala relationer?
- Finns det några skillnader vad gäller djurägare/ej djurägare beträffande sociala relationer och livstillfredsställelse?
- Finns det några skillnader när det gäller kön och civilstånd i livstillfredsställelse och sociala relationer?
- Finns det några skillnader vad det gäller kön för djurägare/ej djurägare samt livstillfredsställelse och sociala relationer?

Figur 1. Den antagna relationen mellan undersökta faktorer.

Metod

Procedur

Datansamlingen gjordes från redan insamlat enkätmaterial ur projektet "Åldrandet i Blekinge". Projektet är ett av fyra som ingår i en stor nationell studie. Syftet med studien är

att få svar på hur framtidens behov av vård och omsorg ser ut och i vilken omfattning omgivning, livsstil och tidigare omständigheter i livet påverkar hälsan och välbefinnandet. Man vill få svar på frågor om åldrande och hälsa, bakomliggande faktorer till förändringar i dessa, hur och när sjukdomar kommer, behandling och rehabilitering. Vårdtagares och anhörigas livskvalitet och effekter av olika interventioner kommer att studeras, likaså kostnader för vård och omsorg. I Karlskrona kommun finns projektets undersökningsteam vid Lyckeby vårdcentral. Datainsamlingen påbörjades i januari 2001.

Vid analysen användes statistikprogrammet SPSS. Vid beräkningarna användes t-test för att få fram eventuella skillnader i gruppernas medelvärde. Spearmans rangkorrelation användes vid beräkningarna för att se om det fanns samband mellan variablerna. Livstillfredsställelse korrelerades med emotionellt stöd, förankring, ensamhet och vänner.

Material

Två frågeformulär användes i undersökningen. Det ena formuläret (LGC3) innehåller tjugo påståenden som beskriver hur pass tillfreds man känner sig med olika aspekter på livet. Varje påstående innehåller tre svarsalternativ graderade från ett till tre där det lägsta alternativet står för låg livstillfredsställelse och det högsta för hög livstillfredsställelse (Nordbeck, 1989).

Det andra frågeformuläret innehåller sjutton frågor om sociala kontakter och vänner. Frågorna mäter instrumentell support, emotionell support, socialt deltagande, förankring, religiösa aktiviteter och socialt deltagande. Svarsalternativen ger hög poäng för tillfredställande instrumentell och emotionell support, högt socialt deltagande och stark förankring. Fyra frågor mäter ensamhetskänslan. Låg poäng innebär större ensamhet (Hanson, 1997). I undersökningen användes frågorna som handlade om emotionell support, förankring, ensamhet och vänner. Dessa frågor valdes eftersom de bedömdes som mest relevanta med tanke på husdjursäggande. Frågan om socialt deltagande togs bort eftersom den var relaterad till arbetslivet. Från det i projektet "Åldrandet i Blekinge" insamlade materialet hämtades även information om kön, civilstånd samt djurägare eller ej djurägare och typ av djur.

Försökspersoner

I undersökningen ingår 80 personer i åldrarna 60 – 96 år boende i Karlskrona kommun. Av dessa är 56 kvinnor och 24 är män. Urvalet gjordes utifrån gruppen djurägare/ej djurägare.

I gruppen djurägare finns 23 kvinnor och 17 män. I gruppen som inte har djur finns 33 kvinnor och 7 män.

Resultat

Deskriptiv statistik beräknades på hela populationen för att få en översiktlig bild av materialet. Tabell 1.

Tabell 1. Medelvärde och standardavvikelse för hela materialet.

	M	Sd	N
Emotionellt stöd	10,20	2,493	80
Förankring	11,89	2,985	80
Ensamhet	12,98	3,547	80
Livstillfredsställelse	46,06	7,023	80
Vänner	2,82	0,575	78

Vid t-test visade resultatet inga skillnader i medelvärde för grupperna djurägare/ej djurägare. Tabell 2.

Tabell 2. Medelvärden och standardavvikelser för djurägare/ej djurägare vad gäller emotionellt stöd, förankring, ensamhet vänner och livstillfredsställelse.

		M	Sd	N
Emotionellt stöd	Djurägare	10,63	2,579	40
	Ej djurägare	9,78	2,359	40
Förankring	Djurägare	12,18	3,003	40
	Ej djurägare	11,60	2,977	40
Ensamhet	Djurägare	12,75	3,410	40
	Ej djurägare	13,20	3,709	40
Livstillfredsställelse	Djurägare	46,68	5,699	40
	Ej djurägare	45,45	8,165	40
Vänner	Djurägare	2,90	0,441	40
	Ej djurägare	2,74	0,685	38

Spearman's korrelationstest på samtliga försökspersoner visade en korrelation $r=0,225$ ($p<0,05$) mellan livstillfredsställelse och emotionellt stöd, vilket innebär att ju mer emotionellt stöd man har desto högre livstillfredsställelse. Det fanns en ännu starkare korrelation $r=0,438$ ($p<0,01$) mellan livstillfredsställelse och ensamhet. Detta innebär att ju mindre ensam man känner sig desto högre livstillfredsställelse. Inget samband fanns mellan livstillfredsställelse och förankring respektive tillräckligt antal vänner. Tabell 3.

Tabell 3. Korrelationer mellan livstillfredsställelse, emotionellt stöd, förankring, ensamhet och tillräckligt antal vänner för hela populationen.

	Livstillfredsställelse		
	Spearman r	p	N
Emotionellt stöd	0,225*	0,045	80
Förankring	0,175	0,120	80
Ensamhet	0,438**	0,000	80
Vänner	0,168	0,142	78

* Korrelationen är signifikant på 0,05 nivån (2-sidig).

** Korrelationen är signifikant på 0,01 nivån (2-sidig).

Vid korrelation mellan gruppen djurägares livstillfredsställelse och sociala relationer fanns en signifikant korrelation mellan livstillfredsställelse och tillräckligt antal vänner $r=0,314$ ($p<0,05$). Det fanns inga samband mellan livstillfredsställelse och emotionellt stöd, förankring och ensamhet. Tabell 4.

Tabell 4. Korrelationer mellan djurägares livstillfredsställelse, emotionellt stöd, förankring, ensamhet och tillräckligt antal vänner.

	Livstillfredsställelse		
	Spearman r	p	N
Emotionellt stöd	0,168	0,299	40
Förankring	0,085	0,603	40
Ensamhet	0,306	0,055	40
Vänner	0,314*	0,049	40

*Korrelationen är signifikant på 0,05 nivå (2-sidig).

I gruppen ej djurägare fanns en signifikant korrelation $r=0,532$ ($p<0,01$) mellan livstillfredsställelse och ensamhet. Det fanns inga samband mellan livstillfredsställelse och emotionellt stöd, förankring respektive tillräckligt antal vänner Tabell 5.

Tabell 5. Korrelationer mellan icke djurägares livstillfredsställelse, emotionellt stöd, förankring, ensamhet och tillräckligt antal vänner.

	Livstillfredsställelse		
	Spearman r	p	N
Emotionellt stöd	0,251	0,119	40
Förankring	0,236	0,142	40
Ensamhet	0,532**	0,000	40
Vänner	0,085	0,610	38

**Korrelationen är signifikant på 0,01 nivå (2-sidig).

En skillnad ($t = 2,919$, $p<0.01$) fanns när det gällde känslan av ensamhet hos ogifta respektive gifta kvinnor. Ensamhetskänslan var lägre hos de gifta än hos de ogifta. Motsvarande test på männen visade inga skillnader.

En annan fråga av intresse är om män och kvinnor skiljer sig åt när det gäller sociala relationer och livstillfredsställelse. I t-testet som gjordes fanns inga skillnader mellan grupperna.

T-test gjordes även enbart på kvinnorna för att undersöka om det fanns någon skillnad mellan djurägare/ej djurägare och livstillfredsställelse, emotionellt stöd, förankring, ensamhet och antal vänner. Samma test gjordes även enbart på männen. Inga skillnader fanns.

Diskussion

Det visade sig att det finns ett samband mellan livstillfredsställelse och sociala relationer. Emotionellt stöd och ensamhet är viktiga delkomponenter och påverkar den totala upplevelsen av livstillfredsställelse. Detta bekräftar också Weiss (1988) i sin teori om *social provisions*. Cullberg och Stefanssons (1981) studie om förankringens betydelse bekräftas inte i våra resultat.

Ensamhetsvariabeln korrelerar med livstillfredsställelse i hela gruppen och i gruppen icke djurägare, vilket stöder Tornstams (1988) uppfattning om att det finns samband mellan upplevelse av livstillfredsställelse och ensamhet.

Större delen av de äldre i vår studie upplever att de är nöjda med livet. Detta överensstämmer med Dalbystudien (Samuelsson, Tornstam, 1983) som visar att äldre oftast har hög livstillfredsställelse. Enligt Hagberg m.fl. (2000) spelar förväntningarna på livet in och om äldre personer inte förväntar sig full hälsa och aktivitet och inte heller känner sig ensamma och isolerade blir livstillfredsställelsen hög. Resultatet styrker slutsatsen att sociala relationer har betydelse för livstillfredsställelsen.

Husdjurets inverkan på den äldre människans sociala relationer och livstillfredsställelse går inte att signifikant påvisa i vår undersökning. Man kan dock inte bortse från att det finns en tendens till ett högre medelvärde hos djurägarna. Djurägarna har ett högre medelvärde i livstillfredsställelse än ej djurägare. Ett högre medelvärde finns även för emotionellt stöd och social förankring. Det är osäkert om det är närvaron av ett husdjur som orsakar denna skillnad, husdjuret kan vara en del i den totala upplevelsen av livstillfredsställelse. Med ett större urval av försökspersoner hade denna skillnad möjligen kunnat bli signifikant.

Hos djurägarna finns en korrelation mellan tillräckligt antal vänner och livstillfredsställelse något som saknades i gruppen ej djurägare. Detta kan tyda på att husdjuret fyller funktionen av en nära vän och gör att ägaren blir mer tillfreds med sina vänskapsrelationer.

Aktivitetsteorin beskriver hur man kan ersätta förlorade roller och sociala relationer med nya. Ägaren får ha en vårdande och omhändertagande roll i relation till sitt djur. Husdjuret kan också vara en ersättning för eller ett komplement till förlorade sociala relationer. Detta bekräftar Enders-Slegers m. fl. (2000) kvalitativa undersökning som visar att husdjuret har störst betydelse när det gäller att fylla ett emotionellt behov och att ägaren får vårda och känna sig behövd. Enligt disengagemangsteorin (Cumming, Henry, 1961) har en äldre person ett behov av att dra sig tillbaka. Då kan djuret fylla funktionen av sällskap och vän.

Den undersökta skillnaden när det gäller kön och civilstånd i livstillfredsställelse och sociala relationer visade att gifta kvinnor upplever sig mindre ensamma än ogifta. Äktenskapet kan fylla funktionen av Weiss (1988) attachment relation vilken skapar emotionell närhet och trygghet och gör att man känner sig mindre ensam.

Ensamhetskänslorna ökar med stigande ålder och kvinnor har längre livslängd än män vilket gör äldre kvinnor till en utsatt grupp när det gäller ensamhet (Samuelsson, Tornstam 1983). Detta bekräftas i vårt resultat.

I frågeställningen om skillnader vad det gäller kön för djurägare och ej djurägare samt livstillfredsställelse och sociala relationer gick det inte att göra en rättvis jämförelse. I urvalet av försökspersoner finns en snedfördelning mellan män och kvinnor som blev märkbar efter gruppering av djurägare/ej djurägare. Männerna i vår undersökning är betydligt färre. Antalet djurägare (17) och de som inte har djur (7). Det finns ett bortfall i svaren och detta gjorde att jämförelse mellan grupperna män/kvinnor och djurägare/ej djurägare inte blev aktuell.

En nackdel för vår studie kan vara att den exakta åldern på försökspersonerna inte är inkluderad i vårt material. Det är rimligt att anta att åldern är en viktig faktor som påverkar de sociala relationerna och livstillfredsställelsen. Det är stor spännvidd mellan 60-96 år och man kan inte se hur åldrarna är fördelade i vårt urval.

I vår undersökning har hänsyn inte heller tagits till försökspersonernas boende, något som också påverkar de sociala relationerna och tillfredsställelsen med livet. De som har eget boende kan välja om de vill ha ett husdjur vilket inte boende på institution kan.

Resultatet i undersökningen kan ha påverkats av att övervägande delen av frågorna rör sociala relationer och livstillfredsställelse. Endast en fråga handlar om husdjur. Frågan berör ägande och vilken typ av husdjur man har och utvecklar inte relationen till husdjuret eller husdjurets betydelse för livet i övrigt. En fördel med detta är dock att försökspersonerna är omedvetna om att frågorna används och tolkas tillsammans. Enders-Slegers m. fl. (2000) kvalitativa undersökning fokuserar starkt på husdjuret och innehåller många utförliga frågor om djurets betydelse. Försökspersonerna är här medvetna om syftet med undersökningen och detta kan påverka deras svar. Vid jämförelse av dessa olika undersökningsmetoder kan man reflektera över vilket resultat som är mest trovärdigt. Det hade varit intressant att även använda en kvalitativ metod i vår undersökning. Vi tror att det kan vara en styrka att kombinera metoderna för att se om resultaten förstärker och kompletterar varandra.

I tidigare forskning har framkommit samband mellan fysisk hälsa exempelvis blodtryck och stress och ägande av husdjur. Forskningen om husdjur och människans välbefinnande är

fortfarande relativt ny. Man kan anta att husdjuret har en positiv inverkan även på människans psykiska hälsa, men detta är svårare att bevisa vetenskapligt. Det hade varit intressant att undersöka husdjurets betydelse för yngre personer. Djuret kan ha olika betydelse för människan beroende på i vilken ålder man befinner sig.

Framtida forskning skulle kunna beröra husdjurets betydelse inom vård och rehabilitering. Många menar att djurets närvaro har en positiv effekt på exempelvis senildementa. Man har även kunnat se att hjärtinfarktspatienter tillfrisknat fortare om de haft husdjur (Wilson 1988). Något annat som kan vara intressant att undersöka är om personligheten har betydelse för valet av husdjur. Stämmer påståendet ”sådan herre sådan hund”?

Referenser

- Antonucci, T.C., Akiyama, H. (2001): Impact of positive and Negative Aspects of Marital Relationships and Friendships on Well-Being of Older Adults. *Applied Developmental Science* 2001, Vol. 5, No. 2 68-75.
- Berg, S. (1981): *Åldrandet - sociala, psykologiska och biologiska aspekter*. Berlings, Arlöv.
- Cullberg, J., Stefansson, C.G. (1981): *Nackaprojektet 1974-1979*. SPRI, Stockholm.
- Cumming, E., Henry, W.E. (1961): *Growing old: The process of disengagement*. New York: Basic Books.
- Enders-Slegers, M.J., Paul, E. S., Podberseck, A.L., Serpell, J. A. (2000): *Companion animals and us*. Cambridge University Press.
- Hagberg, B, Dehlin, O., Rundgren, O., Samuelsson, G., Sjöbeck, B. (2000): *Gerontologi*. Natur och Kultur.
- Hanson, B., Östergren, P-O., m.fl. (1997): *Reliability and validity assessments of measures of social network, social support and control – results from the Malmö Shoulder and Neck Study*. Department of Community Medicine, Lund University, Malmö.
- Havighurst, R.J.B., Neugarten, B.L., Tobin, S. (1964): Disengagement and patterns of aging. *The Gerontologist*, 4, 24.
- Nordbeck, B. (1989): *Quality of life, Health and aging*. Gerontology Research Centre, Lund.
- Nordeman, M. (1992): *Kärlek på äldre dar*. LTs förlag. Stockholm.
- Rosenmayr, L. (1979): Progress and unresolved Problems in Socio Gerontological Theory. *Aktuelle Gerontologie, Band 9*.
- Samuelsson, G., Tornstam, L. (1983): *Ensamhet och isolering*. Institutet för Gerontologi, Jönköping.
- Slovenko, R. (1983): Commentary Rx: a dog. *Journal of Psychiatry and law*, pp 547-568.
- Tornstam, L. (1988): Ensamhetsupplevelser hos de äldre II: psykologiska faktorer, *Gerontologia*, 2:106-118.

Weiss, R.S. (1988): The provisions of social relationships. *Doing unto others*, ed.Z.Rubin, pp17-26. Englewood Cliff, NJ: Prentice-Hall.

Wilson, C.C. (1988): *Companion Animals in human health*. Sage Publications.